

Qəşəm Nəcəfzadə: "Məmməd İsmayıl da, İsa İsmayılzadə də məni heç vaxt çap etməyiblər"

İnsan taleyi də yol kimidir. Harda eniş olacaq, harda yoxuş görəcəksən, belli olmur. Ancaq insan həyatın bütün məqamlarında çaba göstərmək məcburiyyətində olur. Müsahibim Əməkdar mədəniyyət işçisi, şair Qəşəm Nəcəfzadə də ən çətin anlarında sözün aliliyinə inanan insanlardandır. Özü deyir ki, həmişə çıxış yolum bədii söz olub:

-Son zamanlar sevgi şeirlərinizdən daha çox uşaq şeirləriniz sevilir. Sizin üçün sevgi şeirləri yazmaq asandır, yoxsa uşaq şeirləri?

-İnanın ki, ikisi də bir- birindən çətinidir. Bir sevgi şeiri yazmaq çətinidir, bir də uşaq şeiri. Düşünürəm ki, nəvə də ilk sevgi kimidir. Məhz bu səbəbdən bu şeirlərin çətinlikləri oxşardır. Başqa mövzularda bir az publisistikaya enirsən, bir az pafos qatırsan, bir az nağılvari nəşə uydurursan. Amma uşaq şeiri və sevgi şeirlərini belə "aldada bilmirsən". Digər şeirlərin müəyyən informasiyası - ayrılıq, göz yaşı, hicran olur. Amma uşaq şeirlərində bu yoxdur.

-Uşaq şeirində nə var?

-Uşaq şeirində uşağın özü var. Gərək uşaq uşağa oxşasın. Bəzi adamlar üçün uşaq şeiri yazmaq asandır, amma mənim üçün çətinidir. Ona görə onlara asandır ki, onlar özlərini yazırlar, uşaq yox. Uşağı öz düşündükləri kimi danışdırırlar, pafosu getirib uşağa verirlər. Həmin mərhələdə uşaq özünü gizlədir. Uşaq deyir ki, Ay mənə gülür.

Məsələn, Ayın əksi suyun üzərində düşəndə uşaq deyir ki, Ay suya düşüb. Bir çox belə misallar çəkmək olar. Uşaq demir ki, mən əlaçı olacam, mən "5" alacam. Yəni, uşaqlar daha çox xəyallarla yaşayır, qətiyyətlə yox. Əsl uşaq şeiri yazmaq çətinidir.

- Sizi həmişə gənc yazarlara dəstək olan insan kimi tanıyışıq. Bəs sizin gəncliyinizdə yolunuz uşaq şeirlər çox olub?

- O qədər

-Məsələn?...

-Məmməd İsmayıl məni heç vaxt çap etməyib. Çünki bəyənmişdim. İsa İsmayılzadə də məni bəyənəməyib deyə çap etməyib. O zamanlar onlardan nəşə soruşmaq üçün də bir "boyum" yox idi. Sadəcə şeirləimi götürüb gedirdim.

-Bəs Sabir Rüstəmxanlı?

-Sabir Rüstəmxanlı mənim yaradıcılığımı bəyənib, hətta ilk kitabımın çap olunmağına kömək edib.

-Bir zamanlar o da yolunuzu kəsənlər sırasında olub?

-Yox, sadəcə elə olur ki, insan insanı gec tanıyır. Əvvəla adama inanmırlar, sən özünü sübut edəndən sonra qiymətləndirirlər.

-Doğrudanmı bəzi insanlar üçün özünü sübut etməyə məcbursunuz?

- Bu, çoxları üçün belədir. Amma mənim üçün elə deyil. Arzu Əliyərqi adlı yazar var, Cəlilabadi hansısa kəndində yaşayır. O, şeirlərini mənə göndərdi, jurnalda dərc olunacaq. Mən ona demədim ki, bu qız tanısın, digər dərgilərdə çap olunsun sonra biz dərc edək. Ancaq əvvəllər belə deyildi. Heç kəs kənddə oturub şeir yazan bir gənci dərc etmədi. Məndən soruşanda ki, sənə yol göstərən, xeyirxahın kim olub? Mən heç kəsin adını çəke bilmirəm.

Bu yerlərə gəlmək üçün bir az iradə, dözümlə lazımdır. Heç vaxt ruhdan düşməmişəm. Bu halı özümə hiss edən kimi uşaq şeiri yazmışam. Sonra keçmişəm hekayə yazmağa, daha sonra essəyə üz tutmuşam.

Mən bir zamanlar "Ədalət" qəzeti ilə əməkdaşlıq edirdim. Aqil Abbas "Pərvanə" ədəbi məclisi üçün qəzetində 8 səhifə yer verirdi. İsa İsmayılzadənin "Ulduzların ad günü" kitabını bütöv orda çap etmişəm. Baxmayaraq ki, İsa İsmayılzadə məni çap etməmişdi. Amma mən onu çap etdim. 1967-ci ildə çap olunmuş kitabını öz arxivindən tapıb qəzetdə dərc etdim.

-Təxminən 20 il əvvəl "Pərvanə" ədəbi məclisi, 10 il əvvəl isə "Gənc Ədiblər Məktəbi" var idi. İndi bunların heç biri yoxdur. Artıq ədəbi məclislərə gərək yoxdur, yoxsa o qədər istedadlı gənc yazar tapmaq çətinidir?

-Bütün ədəbi məclisləri, poeziya müzakirələrini sosial şəbəkələr öldürdü. Texniki vasitələr toplanıb şeir oxuyub, müzakirə etməyi üstələdi. Sosial şəbəkələr kağız mətbuata da təsir etdi, şeir məclislərinə də. Gənc yazarlar sosial şəbəkə vasitəsiylə daha geniş yayımlana bilirlər. Ancaq "Pərvanə" sosial şəbəkələrdən əvvəl bağlandı. Aqil Abbas sağolsun, bizi("Pərvanə"ni) qəzetə gətirdi. Qəzetdən də televiziya keçməli idik. Ancaq burda dayandıq. Və nəticədə bağlandı. Bütün zamanlarda belə olub. Müəyyən bir dövrdə təkanla güclü bir dalğa gəlir və birdən dayanır.

-Məşhur şeirinizdə deyirsiniz ki, "Ölürəm mən sən 3-dən ötür, Verdinin 5-lərə naz eyləyir-

lər". Sizin "3-nüzdən" ötrü ölənlər?

- Bilmirəm. Eşitməmişəm. Mənə belə xəbər gəlib çatmayıb. (*gülür*)

-Siz həmişə ədəbi mətni ədəbi tənqiddən üstün tutmusunuz...

-Tənqid də gərək ön sözlərdən, ad günlərindən yox, məhz yazıdan bəhs etsin.Tənqid şeirin (mətnin) arxasınca gəlir. Həmişə deyirəm ki, tənqid şeirin ayağının tozudur.

Ədəbiyyat olmasa, mətn olmasa tənqid necə yaranar?

-Tənqid edənləri bəyənirsiniz?

-Təhlil edənləri bəyənirəm. Elə tənqid var ki, o mənə təsir edir. Və mən ordan şeir yazıram. Rüstəm Kamalın essevari tənqidlərindən, Cavanşir Yusiflinin, Tehran Əlişanoğlunun yazılarından çox təsirələnirəm. Siyahını genişləndirmək də olar, çox ad çəkərdim...

Publisistika şairi şeirlərindən uzaqlaşdırı bilməz. Bir çox mətbu orqanlarda işləmişəm, televizyada proqram aparıcısıyam, amma heç vaxt şeirdən qopmamışam. Poeziyadan televiziya gedən gənclər var idi, şeir yazmağı unudular.

-Buna çörək arxasınca qaçmaq deyək..?

-Yox. Sadəcə onlar özlərindən aslı olmayaraq dayanmaqdan ötrü bəhanə axtarırdılar. Mənim həyatımın bütün çıxış yolları bədii sözə keçir. Bədii söz mənim xilasımıdır. Mən publisistikaya ilişəndə tez gəlib bədii sözə yapışıram. Ümumiyyətlə, bədiiilik çox şeylərdə məni xilas edir. Həyatda sosial və iqtisadi çətinliklərdən də xilas edir. Publisistika məni öldürə bilməz. Mənim şair kimi ölmək vaxtım keçib. Bütün acıları görmüşəm. Şeir dəftərim qoltuğumda geri qayıtmışam. Kitabım gec çap olunub. Mən

yaşlı insanlardan heç nə öyrənə bilmirəm. Gənclərdən isə hər gün yeni nəşə öyrənirəm. Məsələn, sənin şeirindən öyrənmişəm. Ağdamla bağlı şeirin var idi, işğalı o qədər həssas təsvir etmişdin ki, o misralar adama toxunmaya bilməzdi. Amma mənim yaşıdım olan bir şairdən belə öyrənə bilmirəm. Gənclər daha çox adama şeir yazmaq üçün xammal verir, nəinki yaşlı nəsil. Böyük yazıçı və şairlər

lərdir. Mən bu gənclərin sədaqətinə yox, ədəbi mətnlərinə ümidliyəm.

-Bu düşüncə bütün münasibətlərə aiddir?

-Birmənalı şəkildə hamısına. Məsələn, bir zamanlar ağlaya- ağlaya danışdığın qızla söyüşlə ayrılırsan. Sevgi olmayan yerdə çox hörmətə nail olursan. Sevgi olan yerdə dava ilə ayrılmalısən. Eyni zamanda da istedad olan yerdə belə olmalıdır.

-Uğurlu bir evliliyiniz var. Heç yorulmadınız sədaqətli olmaqdan?

-Təbii ki, yoruluram. Həm də xatırlayıram axı Biz səfərlərə çox gedirik. Getdiyimiz yerdə anıdan ötenləri xatırlayıram. Ona deyirəm ki, yadına gəlirmi mən ilk dəfə səni görəndə yaşıl don geyinmişdin və sən saçlarını "kare" kəsdirmişdin. Biz təzədən illər əvvələ qayıdırıq. Oradan yol başlayıb bu günə qədər gəlirik. Övladlarımızın körpəliyini xatırlayıırıq. Deyirəm yadına gəlirmi Kəramət ayaqqabıya "ayıcı", rızıziyyat dəftərinə "türmə dəftəri", suya "düvə" deyirdi. O da gülür, mən də gülürəm. Baxıram ki, ikimiz də qıpqırmızı qı-zarmışıq. Adam bu gün sədaqətdən yorula bilər, amma öz keçmişindən yorulmaq olmur. Xatirələrimiz çoxdur. O tələbə idi. Mən onun yanına getmişdim. O, 4-cü mərtəbədə baxdı ki, hansısa yazar bir xanımla söhbət edirəm. O məni qı-sandığını boynuma almırdı. Amma əslində qısqanmışdı. Hər dəfə o qızı məndən soruşurdu. Məsələ burasındadır ki, biz həmin anda orda bir yurd-yuva, sevginin ön sözün qoyub gəlmişdik. Adam da var ki, ora qayıda bilmir. Dünəndən o tərəfə gedə bilmir. Amma bizim sevginin 40 illik ömrü var axı

-Yazmadıqlarınız sizi yorur?

-Elə yazıları var ki, yarımçıqdır. Onları bitirmək istəyəndə məni üşütmə tutur. Əllərim, ürəyim, bəy-nim üşüyür. Bilirəm ki, onu yaza bilməmişəmsə, demək onu yazmağa mənim gücüm çatmayıb. Yazmaq istəyəndə bütün unudduğum işləri görməyə başlayıram. Baxıram ki, bütün işimi bitirdim yazı yenə qaldı. Deyirəm cümə günü yazaram. Sonra deyirəm qarşıda şənbə- bazar var, onda yazaram. Belə- belə bəhanələrlə özümü aldadıram. Amma görürəm ki, o yazılar məni qorxudur. Məni qorxudan yazılar var. Nə onlardan qaça bilərəm, nə də onları yaza bilərəm.

Əntiqə KƏRİMZADƏ